

Výzvy pro sociální pedagogiku

Ukrajina, téma pro sociální pedagogiku

Lenka Gulová, Zdenka Vágnerová

Rozvoj ukrajinského školství je výzvou pro akademiky z Katedry sociální pedagogiky Pedagogické fakulty už od roku 2011, kdy byli poprvé přizváni do projektů Asociace pro mezinárodní otázky jako experti na oblast multikulturní výchovy, dramatické výchovy a inkluze ve školství. Ostatně poslední z těchto projektů, jehož cílem byla podpora inkluzivních procesů na jihu Ukrajiny s partnery vzdělávacích institucí v Oděse, Mykolajevě a Chersonu bude končit v prosinci 2022. Projekt byl partnerskými organizacemi velmi ceněný a vítaný. Ještě v prvních dnech aktuálně běžící války na Ukrajině se pedagogičtí a psychologičtí pracovníci hlásili o účast v online vzdělávacích programech ve snaze přimknout se k demokratickým principům, které představuje inkluze ve škole, ale současně i ve společnosti.

Projekty na Ukrajině v období 2015–2021

V období let 2014–2015 byla na Ukrajině připravována reforma vysokého školství, během které byly implementovány principy Boloňského procesu. V období transformace byly české zkušenosti velmi cenné, neboť se v té době na Ukrajině teprve rozvíjela reálná autonomie univerzit, zaváděl se systém kreditů, internacionalizace atd. Na tuto situaci reagoval první projekt s názvem **Podpora školství na Ukrajině**, který cílil na různé vzdělávací instituce (2015–2017). Mimo jiné projekt podporoval vznik výzkumného institutu pro výzkum ve školství při ministerstvu školství a experti z Masarykovy univerzity se podíleli na vzdělávání výzkumných pracovníků tohoto institutu.

Na podzim 2016 bylo v Praze v rámci tohoto projektu podepsáno Memorandum o spolupráci mezi Českou konferencí rektorů a Ukrajinskou konferencí rektorů. Cesty do České republiky se zúčastnili čtyři rektori nejvýznamnějších ukrajinských univerzit, kteří měli velký zájem o zahájení spolupráce s českými vysokými školami. V roce 2017 následovala cesta dvou rektorů a jednoho prorektora do Kyjeva a do Charkova a setkání s představiteli Kyjevské národní univerzity a Svazu rektorů vysokých škol Ukrajiny. Zde vznikla myšlenka *připravit capacity building* program pro představitele ukrajinských regionálních univerzit.

V letech 2017–2018 byl realizován další projekt **Progresivní řízení univerzity**, na který hned v roce 2019 navázal projekt zaměřený již výhradně na pedagogické univerzity a fakulty **Proměny pedagogických univerzit a fakult pro XXI. století** (Příloha 2).

Všechny projekty byly řízeny a koordinovány Lenkou Gulovou, Ph.D., z Masarykovy univerzity a Mgr. Zdenkou Vágnerovou z Asociace pro mezinárodní otázky a finančně podpořeny Českou rozvojovou agenturou.

„Podpora školství na Ukrajině“ (2015–2017)

Projekt zaměřený na podporu rozvoje vysokého školství a vzdělávacích institucí na Ukrajině byl opět realizován pracovníky Katedry sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně ve spolupráci s českými a ukrajinskými partnery.

První komponenta projektu se orientovala na rozvoj kapacit Institutu pro analýzu ve vzdělávání. Pro jeho pracovníky byly organizovány semináře a konzultace v Kyjevě k problematice mezinárodních šetření a kvalitativních indikátorů a studijní cesty do České republiky. Na základě žádosti ředitelky institutu byla realizována i cesta pro pracovníky ministerstva školství a dalších institucí do ČR, aby lépe pochopili možnosti vzájemné spolupráce mezi různými institucemi v oblasti výzkumu ve vzdělávání.

Na podzim 2016 došlo v rámci projektu k podpisu **Memoranda o spolupráci mezi Českou konferencí rektorů a Ukrajinskou konferencí rektorů**, což nabízí možnosti vzniku a realizace konkrétních bilaterálních projektů a sdílení zkušeností v oblastech, které ukrajinští rektori považují za důležité pro modernizaci vysokého školství. Toto memorandum nabývá v současnosti velkého významu, neboť umožňuje systematickou a konstruktivní podporu řady ukrajinských univerzit postižených válkou na Ukrajině.

V rámci třetí komponenty byla realizována na prestižní Ukrajinské katolické univerzitě ve Lvově bloková výuka předmětu „Dramatická výchova“, jejíž úspěšná implementace vedla k vytvoření specializace dramatická výchova a její akreditaci. Tato část projektu má ještě jednu konotaci k současné době. Metody dramatické výchovy byly pracovníky univerzity využívány zejména pro děti a dospívající postižené vnitřní migrací z východních oblastí Ukrajiny, kteří prchali před válkou v této oblasti.

„Progresivní řízení univerzity“ (2017–2018)

V období září 2017 až prosinec 2018 byl realizován projekt Progresivní řízení univerzity, jehož cílem bylo přispět k posílení internacionalizace a zvýšení efektivity řízení ukrajinských vysokých škol. Řešitelé projektu z Masarykovy univerzity ve spolupráci s Ukrajinským svazem rektorů vysokých škol a ukrajinskou pobočkou American Council for International Education s podporou ukrajinského ministerstva školství a vědy připravili 3 intenzivní školení pro představitele středního managementu z 25 ukrajinských univerzit, které proběhlo na půdě Masarykovy univerzity (Příloha 1).

První školení na podzim 2017 bylo zaměřeno na problematiku internacionalizace univerzit, která je nezbytnou podmínkou pro rozvoj mezinárodní spolupráce a získání nových podnětů pro efektivní rozvoj univerzity.

V únoru 2018 bylo připraveno a realizováno intenzivní školení pro představitele středního managementu k tématu vnitřních evaluací. Vnitřní evaluace představují velmi důležitý krok v procesu zefektivnění fungování univerzit a zavádění nových autoevaluačních nástrojů, je tedy důležitou podmínkou zvyšování kvality vzdělávání a dalšího rozvoje univerzit.

Poslední cyklus školení, který se uskutečnil v listopadu 2018, byl věnován tématu inkluze ve vysokoškolském prostředí. Na Ukrajině tomuto tématu zatím není věnována pozornost a ze strany partnerských univerzit byl o toto téma velký zájem. Paralelně bylo realizováno i dotazníkové šetření zaměřené na zmapování stávající situace ve vybraných tématech a očekávání ukrajinských odborníků. Úspěšnost tohoto projektu a velký zájem účastníků k tvorbě a realizaci předcházejícího projektu.

„Proměny ukrajinských pedagogických fakult a univerzit“ (2019–2021)

V průběhu let 2019–2021 byl týmem realizátorů z Masarykovy univerzity úspěšně realizován projekt **Proměny ukrajinských pedagogických fakult a univerzit pro XXI. století**, jehož cílem bylo zkvalitnění vzdělávání a řízení procesů na ukrajinských pedagogických fakultách a univerzitách prostřednictvím sdílení českých zkušeností, a přispět tak ke zdárné implementaci koncepce „*Nové ukrajinské školy*“ do praxe. Do projektu se zapojilo 20 většinou oblastních univerzit z celé Ukrajiny, které hrají důležitou roli v rozvoji ukrajinského školství na regionální i celostátní úrovni. Mezi účastníky byla zahrnuta i přesídlená univerzita a univerzity z východu a jihu Ukrajiny. Realizace projektu byla ovlivněna pandemickou situací, a proto řada aktivit byla realizována online.

V rámci projektu bylo realizováno 5 bloků prezenčních i distančních školení k tématům příprava pedagoga pro XXI. století a inkluze, interní evaluace a kvalita ve vzdělávání, podpora mladých vědců v oblasti mezinárodní spolupráce a výzkumu, internacionalizace univerzity a inkluze a strategie a trendy podporující rozvoj a modernizaci univerzit. Celkem bylo proškoleno 260 vysokoškolských pedagogů z 20 ukrajinských univerzit. Téměř 80 účastníků projektu mělo možnost se seznámit s řízením univerzity v praxi na Masarykově univerzitě a Univerzitě Tomáši Bati ve Zlíně. Lektorsky se do projektu zapojilo téměř 100 odborníků z obou českých univerzit.

Na školení českých lektorů navázalo 81 seminářů, které účastníci projektu realizovali pro své kolegy a studenty na svých domovských univerzitách. Navazujících seminářů se zúčastnilo dalších téměř 3500 osob. Některé ze seminářů měly propracovanou podobu i třídních zimních škol s bohatou účastí hostů i vystupujících. Skvělým příkladem byly výstupy Ukrajinské inženýrské pedagogické akademie v Charkově, který je aktuálně těžce zkoušený probíhající válkou.

V rámci projektu byla akcentována i podpora mladých vědců, kteří se zúčastnili vzdělávacího programu a následně vybraní doktorandští studenti pracovali v česko-ukrajinských týmech na společném výzkumu a připravovali texty k publikaci v impaktovaných časopisech. Projekt byl zakončen online diskusním fórem zaměřeným na palčivé otázky vysokého školství v České republice i na Ukrajině a na nové přístupy a strategie ve vzdělávání. V průběhu řešení všech projektů byla jasně deklarovaná a zcela zřetelná velká připravenost ukrajinských univerzitních pracovišť na naplnění reformy vysokého školství.

Ukrajina se v průběhu řešení projektu stala otevřeným prostorem, ve kterém se projevovala velká snaha a ochota k proměně školství a k demokratizaci společnosti. Byla to zajímavá výzva pro sociální pedagogiku, která se zabývá prostředím člověka, jeho proměnou a strategiemi této proměny, mezi které patří inkluze.

Za dobu řešení všech projektů se čeští pedagogové setkávali se stovkami pedagogů z různých škol, vzdělávacích institucí, univerzit i úřadů. Vznikla řada partnerství a přátelství, které aktuálně nabývají na významu. Z mnoha partnerů, přátel a lidí na Ukrajině se stávají nejen uprchlíci před válkou, ale také stateční obránci svojí těžce zkoušené země. V tomto případě nejde jen o cílové skupiny sociální pedagogiky, mezi které uprchlíci před válečnými útrapami patří, ale jde také o téma hodnot, které jsou tak zdůrazňovány ve vzdělávání pedagogů. Význam hodnot, jako je mír, svoboda, rodina, láska, odvaha i víra, můžeme sledovat v přímém přenosu z mnoha válečných příběhů odehrávajících se na Ukrajině, v zemi, která vykročila na cestu demokracie a která potřebuje podporu všech podobně smýšlejících lidí, tedy i sociálních pedagogů.

Lenka Gulová
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita

Zdenka Vágnerová
Asociace pro mezinárodní otázky

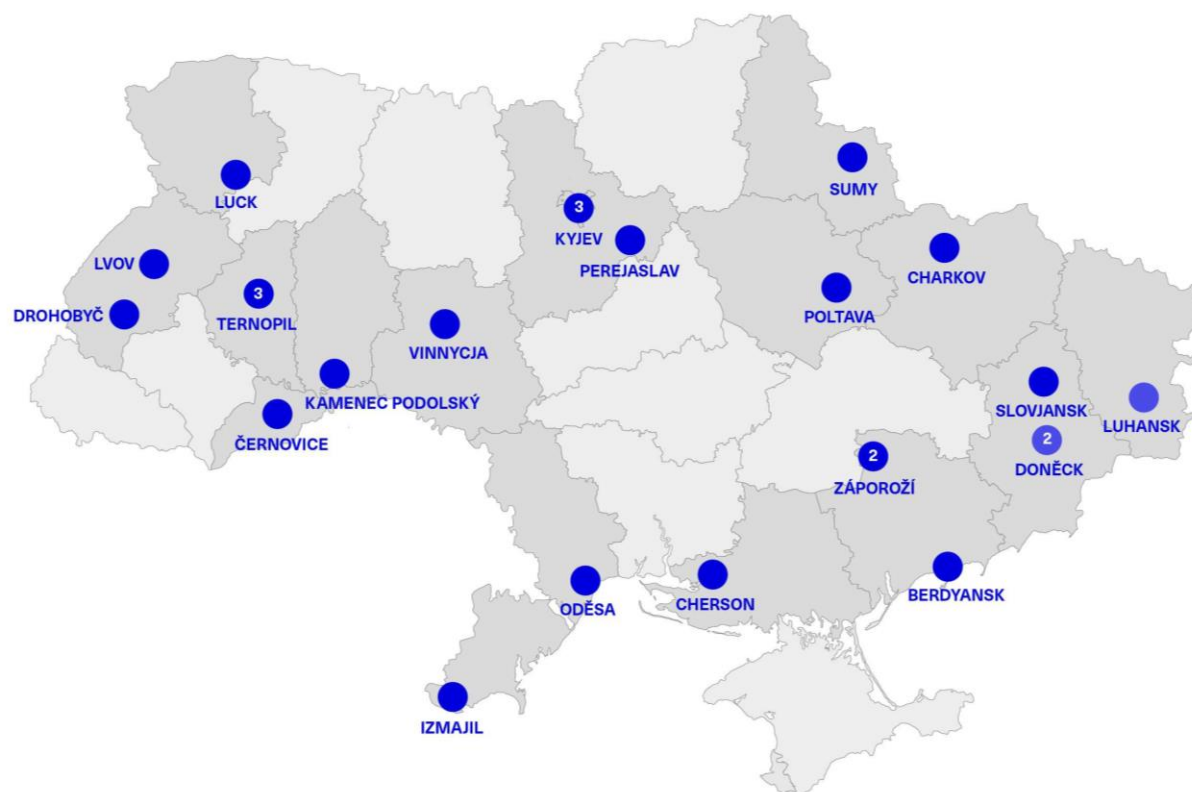


Mgr. Lenka Gulová, Ph.D., aktuálně působí na Katedře sociální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a na Ústavu zdravotních věd Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Dlouhodobě se zabývá aktivizací a vzděláváním skupin se sociálním znevýhodněním. Je řešitelkou a spoluřešitelkou rozvojových a výzkumných projektů podporujících proměnu společnosti v českém i mezinárodním kontextu.



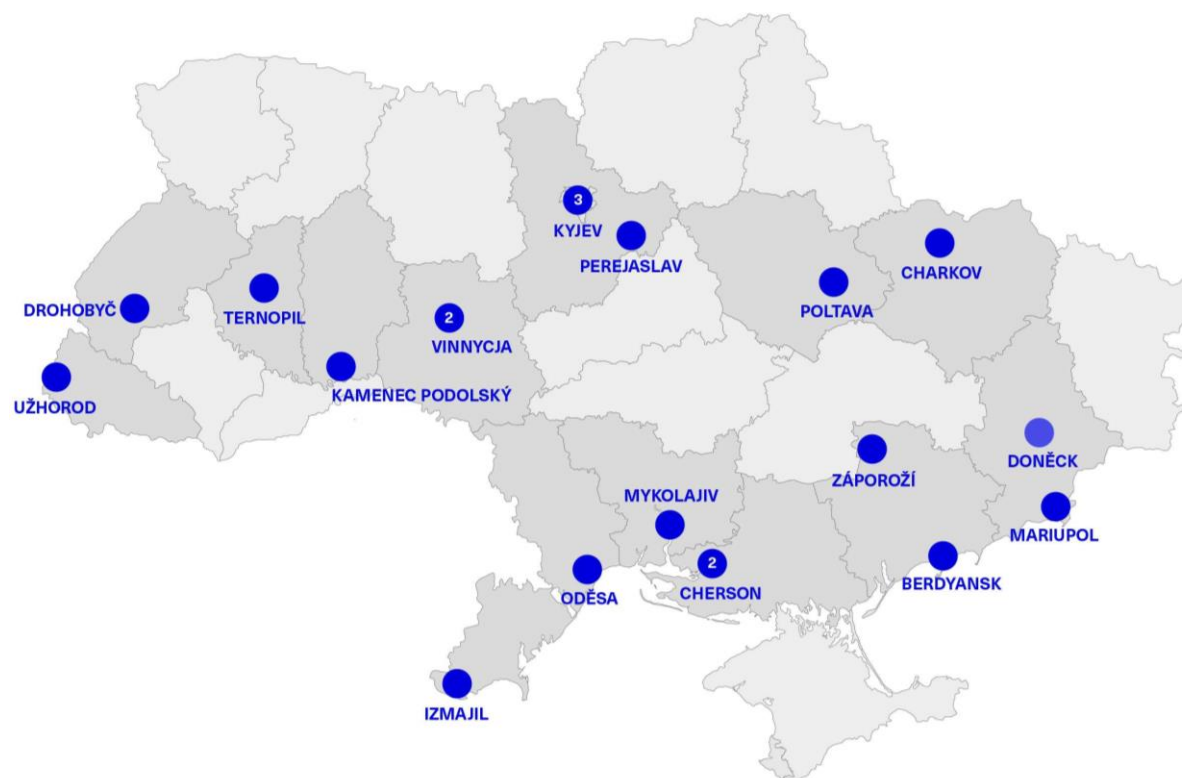
Mgr. Zdenka Vágnerová absolvovala obor Sociologie a veřejná politika na Institutu sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze a studijní pobyty v Ruské federaci a USA. Koordinovala dvě desítky vzdělávacích projektů Asociace pro mezinárodní otázky a Masarykovy univerzity na Ukrajině a v Bělorusku. Zajímá se o země bývalého Sovětského svazu, jejich politický, sociální a demografický vývoj.

Progresivní řízení univerzity (2017-2018)



Lvovská národní univerzita
Berdjanská národní pedagogická univerzita
Institut mezinárodních vztahů KNUTS
Sumská národní univerzita
Ternopilská národní ekonomická univerzita
Lucká národní technická univerzita
Izmailská humanitární univerzita
Záporožská národní univerzita
Khortická národní vzdělávací a terapeutická akademie
Černovetská národní univerzita, právní fakulta
Chersonská národní univerzita
Drogobytská národní pedagogická univerzita
Ternopilská lékařská univerzita
Fond P. Porošenka
Charkovská národní univerzita městského hospodářství
Donbaská státní pedagogická univerzita
Kamnets-Podolský národní univerzita
Doněcká národní univerzita V. Stusa - Vinice
Oděská národní univerzita V.I. Mechnikova
Luhaňská národní univerzita
Poltavská národní pedagogická univerzita
Doněcká národní technická univerzita
Vinická národní lékařská univerzita
Ternopilská národní pedagogická univerzita
Perejaslav Chmelnická národní pedagogická univerzita G. Skovorody
American Council for International Education – ukrajinská pobočka

Proměny pedagogických fakult a univerzit pro XXI. století (2019-2021)



Ukrajinská inženýrně-pedagogická akademie
Izmailská státní humanitární univerzita
Ternopylská národní pedagogická univerzita
Kyjevská univerzita Borise Grynčenko
Chersonská státní univerzita
Kamenec-Podolskij národní univerzita Ivana Ogienka
Berdjanská státní pedagogická univerzita
Vinická státní pedagogická univerzita M. Kocubinského
Zápороžská národní univerzita
Donbaská státní pedagogická univerzita
Centrálněukrajinská státní pedagogická univerzita Volodymyra Vynničenko
Perejaslav Chmelnickij státní pedagogická univerzita Grigorije Skovorody
Drogobická státní pedagogická univerzita Ivana Franka
Užhorodská národní univerzita
Mykolajevský oblastní institut postgraduálního pedagogického vzdělávání
Národní pedagogická univerzita Dragomanova
Mariopolská státní univerzita
Oděská akademie celoživotního vzdělávání
Poltavská národní pedagogická univerzita Korolenka
Chersonská akademie celoživotního vzdělávání
American Council for International Education – ukrajinská pobočka

